

StOKpaardje

Nieuwsbrief van Stichting 't Oude Kinderboek
jaargang 7, nummer 5, 2011

Colofon

Stichting 't Oude Kinderboek

Laarstraat 31

7201 CB Zutphen

0575-545117

info@stichtingoudekinderboek.nl

di t/m vrij 13.00 - 17.00 uur

www.stichtingoudekinderboek.nl

issn 1873-9474 (gedrukt)

issn 2211-7989 (online)

ABN-AMRO 61 17 46 190

StOK is een ANBI

Doelstelling:

Het verzamelen, bewaren en ter inzage geven van in principe niet recent verschenen kinder- en jeugdliteratuur, in het bijzonder uit het Nederlandse taalgebied.

Van het bestuur

Het bestuur is op meer manieren actief om een alternatieve huisvesting voor StOK te vinden. Zo heeft er een oriënterend gesprek plaatsgevonden met enkele ambtenaren van de gemeente Zutphen over de mogelijkheid dat StOK zich in het per 1 januari 2012 vrijkomende pand Kerkhof 16 zou vestigen. Het pand waarin de afgelopen jaren het Grafisch Museum was gehuisvest, zal echter vooralsnog een meer commerciële bestemming krijgen.

Ik heb ik u al eerder geïnformeerd over het mogelijk samengaan van de Musea Zutphen, de Graafschap bibliotheken, mogelijk de VVV, een voorlichtingsloket van de gemeente en StOK. StOK participeert momenteel in de gemeentelijke 'werkgroep visie'. In deze werkgroep worden ideeën ontwikkeld over welke deelnemers in welke onderlinge samenwerking en ruimtelijke indelingen, binnen het te vormen culturele cluster 'broederenklooster' gehuisvest kunnen worden. Als streefdatum van realisatie wordt i.v.m. de noodzakelijke verbouwingen evt. nieuwbouw, januari 2015 gehanteerd.

Als u op de website van StOK kijkt wie de leden van ons Comité van Aanbeveling zijn treft u daar een nieuw lid aan: Jos Debeij. De heer Debeij is directeur van de Openbare Bibliotheek Deventer, voorzitter Directie Overleg Bibliotheken Overijssel en bestuurslid Vereniging Openbare Bibliotheken. Zijn mening over StOK luidt: 'Een rijke verzameling aan taal en verbeelding die vele generaties gevoed en gevormd hebben en kunnen blijven voeden en vormen.'

Reint Jan Terbijhe, voorzitter StOK

Stichting 't Oude Kinderboek heeft ernaar gestreefd om de rechten betreffende de illustraties en de afbeeldingen te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten hierop te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot Stichting 't Oude Kinderboek wenden.

Zonder toestemming van StOK mag niets uit de artikelen worden overgenomen.

Etalage en vitrine

Na Ot en Sien en de schoolboekjes hebben we in onze etalage in de Laarstraat te Zutphen vanaf eind oktober een heel wat minder braaf onderwerp. Om mee te doen met de opkomende trend om ook in Nederland Halloween te vieren (en Sint-Maarten), met griezelige verkleedpartijen, hebben we gekozen voor het thema 'Heksen en spoken'. De poppen als ware toverkollen in een heksenfeest!

In de Graafschap bibliotheken, afdeling Zutphen, waar we ook altijd een vitrine verzorgen, gaan we in op de kinderboekenweek. Het onderwerp daarvan is dit jaar 'Superhelden'. Een heel breed begrip: elke hoofdrolspeler in een boek kan men wel een held noemen, terwijl we in jeugdboeken ook te maken hebben met historische helden, dieren- en levensreddende jonge helden of zichzelf overwinnende helden. Voor de openbare bibliotheek hebben we gekozen voor 'Heldinnen' in de breedste zin van het woord. Zo ziet u Jeanne d'Arc naast Roswitha, Nel de ontembare naast Mariska, de circusprinses en Pippi Langkous naast George, het jongensachtige meisje uit de boeken over 'De vijf'. Nienke van Hichtum schiep de Kafferse heldin, en is ook haar Afke, met de tien kinderen geen heldin te noemen, komt het zien in de mooie oude Broederkerk in Zutphen.

Een bijzondere schenking van mevrouw A. Muller-de Ruiter

- *Oud-Hollandsche kinderrijmpjes*. Weesp, C.J. van Houten & Zoon, [ca. 1930]
- Nora Heggen, *Een vogel zong een tooverlied*. Soest, Uitgeverij Zonneveld, [1942]
- *Een twee drie Verlos!* : Hollandsche kinderen in hun spelen. Amsterdam, Vennootschap 'Letteren en Kunst', [1907]
- Deel I, II, III en V van de serie '*Huisjes in Holland*'. Zeist, J.T Swartsenburg, [ca. 1942-]
- J. Riemens-Reurslag, *Het zingende huis*. Amsterdam, C.A. Spin & Zoon, [1943]
- J. Riemens-Reurslag, *Anneliesje uit den Achterhoek*. Amsterdam, A.J.G. Strengholt, [1941]
- Tante Eli, *Twee dikke vrienden*. Utrecht, W. de Haan,

[\[Meer\]](#)

Bespreking van een boek uit de schenking.

Twee dikke vrienden, door Tante Eli, uitgegeven door W. de Haan, Met een beeldig plaatje van een klein kindje met een hele grote hond voorop. Helaas staat er geen naam van de illustrator en ook geen jaartal in, want juist deze dingen maken het boek zo aantrekkelijk. Naar schatting is het van rond 1900 en zijn de tekeningen afkomstig uit Engeland, gezien de cottages die afgebeeld zijn. Met de grote hoeveelheid plaatjes (een of twee per bladzij) zou je het bijna onder de prentenboeken rekenen. Het gekke is dat Kees, zo heet de hond, steeds anders is afgebeeld. De ene keer lijkt hij op een sint-bernard, dan weer op een collie en soms gewoon op een straathond. Ook Wim, het baasje, is de ene keer blonder en heeft meer krullen, dan de andere.

[\[Meer\]](#)

Interview met ...

Op Nostalgienet zie je zijn naam regelmatig staan in de aftiteling van een documentaire. In het Letterkundig Museum – de bewaarplaats van biografisch Literair Nederland – zou hij graag zijn veldbed plaatsen. Volgens hem kan de biografie best een prettig middel zijn om (jonge) mensen warm te krijgen voor kunst en cultuur. En als het hem gegeven is 100 jaar te worden, dan kunnen we, ervan uitgaande dat een gemiddelde biografie vijf jaar vraagt, na Toonder 'Tien, tien, tien' gaan roepen. Over wie hebben we het? Lees het interview met Wim Hazeu.

[\[Meer\]](#)

Machiel, de spion – Boekbespreking

Bolke de Beer, Bellefloor en Bonnevu, Valko Vos, Monus, de man van de maan (ook als hoorspel bekend in de jaren 50), *Postduiven voor de prins, Machiel, de spion, Hilversum riep de Reiger* (samen met A. Viruly) en *De Kilometerkampioen*, dat reclameboek met die prachtige treinplaatjes: stuk voor stuk bekende titels van de productieve A.D. Hildebrand. In het kader van de Maand van de Geschiedenis 2011 wordt hier *Machiel, de spion* besproken.

[\[Meer\]](#)

Boekvergelijking door Lot van den Akker

Piet de Smeerpoe(t)s

In de loop der jaren ontvingen we meerdere exemplaren van dit vanouds bekende kinderboek. Het eerste exemplaar stamt al uit 1849 en is een vertaling van het werk van Dr. Heinrich Hoffmans, die het voor zijn eigen kinderen schreef. Het werd voor het eerst vertaald en opnieuw berijmd door W. P. Razoux. Daarna is het nog vele malen opnieuw uitgegeven, met andere prentjes en andere vertalingen, maar toch allemaal op de oude leest geschoeid: allemaal verhalen over ondeugende kinderen, die op vreselijke wijze voor hun misstappen worden gestraft. De duimzuiger worden de duimpjes afgeknipt, het meisje dat met lucifers (zwavelstokjes) speelde, verbrandde tot een hoopje as en Philip die altijd op zijn stoel zat te wippen, komt lelijk ten val en tot overmaat van ramp zegt vader in de vertaling van W.P. Razoux: *Wees voortaan dus niet meer stout! Maar opdat gij't wel onthoudt, Neem ik u nog, tot uw straf, al uw mooie speelgoed af.* (Het lelijke mocht hij houden, zeiden wij er dan altijd achteraan.) In de latere versie van F. H. van Leent krijgt Philip, nu Flip, een andere straf: *Luid kermde hij: 'Wat doet dat zeer! Vergeef het mij, nooit doe ik 't weer!' Maar Palief gaf hem huisarrest, En heusch, die straf hielp opperbest!*

[\[Meer\]](#)

Waar vind ik mijn stukgelezen pockets heel terug? Wie waren de tekenaars die mijn dierbare kinderboeken illustreerden? En weet u van dat ene boek alleen nog een deel van de titel? Of wilt u de titels weten van de zondagsschoolboekjes uit uw jeugd? Wat is een carrouselboek?
Het antwoord op al deze vragen vindt u zeer waarschijnlijk op een van deze [websites](#).

Agenda

&

Berichten

Tjé Tjong-Khing. Van strip tot sprookje, vanaf 28/09/11 in het Haagse Kinderboekenmuseum. Wie kent hem niet, deze bekende en vaak bekroonde illustrator van de moderne jeugdliteratuur. Ook de vaste exposities *Kikker* en *Papiria* zijn de moeite waard. Info: www.kinderboekenmuseum.nl.

De *Gouden Boekjes*, heeft u ze destijds gemist in kasteel Groeneveld? Dan kunt u van 09/10/11 tot 25/03/12 terecht in kasteel Helmond. Er is inmiddels ook een *Gouden Boekje* over Vincent van Gogh. Info: www.gemeentemuseumhelmond.nl en www.degoudenboekjes.nl. Leuke site!

Over de KB gesproken. Wist u dat deze bibliotheek, die oorspronkelijk aan stadhouder Willem V toebehoorde, in 1798 tijdens de Bataafse republiek *nationaal* werd en in 1806, onder koning Lodewijk Napoleon, *koninklijk*. De oude KB stond aan het Lange Voorhout te 's-Gravenhage.

Een ander gevolg van de Franse Tijd was de *telegraaf*. In *Machiel, de spion* (zie boekbespreking) heeft auteur A.D. Hildebrand de Chappe-telegraaf uitstekend en historisch verantwoord in

In het Belgische Hasselt hangen *De kleren van de keizer, kleding in sprookjes*. Als u eenmaal in Helmond bent, dan is Hasselt niet meer zo ver. Info: www.literairmuseum.be.

Van 19/11/11 t/m 25/02/12 in Museum Nairac in Barneveld: *Kinderen van Holland*. Nederland zoals het te zien is via de illustraties in Amerikaanse kinderboeken. Info: www.museumnairac.nl.

Een bijzondere *webexpo* valt te bezoeken op Google's Galerij van Oude kinderboeken. Met name allerhande *beweegbareboeken* mag u niet missen. www.picasaweb.google.com/oude.kinderboeken.

Een *virtuele expositie* is ook altijd wel te vinden op de onvolprezen site van de KB (Koninklijke Bibliotheek). Of u probeert er zelf eens uw oude kinderboeken te dateren via het CBK (Centraal Bestand Kinderboeken). U zoekt een boek, maar weet enkel *een deel van de titel*. Het CBK helpt u gegarandeerd verder. www.kb.nl/kinderboeken>zoeken naar kinderboeken en publicaties erover.

zijn verhaal ingepast. Zo komt in zijn beschrijving van Amsterdam de telegraaf op de Weesperpoort voor en ook de twee volgende haltes kloppen: Ouderkerk en Vreeland. Info: wikipedia/Telegrafie.

Vindt u het leuk om *recensies* te lezen? Ga dan eens naar dé site over zondagsschoolboekjes, tik een boektitel in en lees dat de Zondagsscholenbond op Gereformeerde grondslag grote moeite had met de spelling van Heer i.p.v. Heere. Zoiets leverde vrijwel altijd een *matig* i.p.v. *warm aanbevolen* op. Andere kwalificaties waren: *aanbevolen* en *niet aanbevolen*. www.achterderug.nl.

De *Kinderboekenweek* in oktober (thema: Superhelden! Over dapper durven zijn) valt samen met de Maand (voorheen Week) van de Geschiedenis. Op de website www.vantoen.nu staat de Canon van Nederland. Een site boordevol onmisbare informatie over de geschiedenis van ons land. Een snelle verkenning doet vermoeden dat een verwijzing naar het *historische verhaal* zoals dat te lezen is in het oude jeugd- en kinderboek, lijkt te ontbreken. Terecht of ten onrechte? U mag het zeggen!

Algemene *naslagwerken* over kinder- en jeugdliteratuur. De twee beste, mooiste en meest recente zijn helaas uitverkocht, beperkt of enkel tweedehands verkrijgbaar: *Wonderland, de geschiedenis van het kinderboek* (uitg. Waanders, KB) en *Van Arendsoog en Joop Terheul* (uitg. Terra, Janneke van der Veer). Maar nog wel te koop in boekhandel en musea: *Het Kinderboek* (Waanders/KB), een compacte, prettig geprijsde, mooi geïllustreerde en behoorlijk complete gids.

Heeft u naar aanleiding van de nieuwsbrief vragen of opmerkingen, dan kunt u [ons mailen](mailto:ons_mailen).

Copyright Stichting 't Oude Kinderboek | Dit bericht ongewenst? [klik hier om uzelf uit te schrijven](#)

Een bijzondere schenking van mevrouw A. Muller-de Ruiter

De schenking van mevr. A. Muller-de Ruiter

In het begin van de zomer ontvingen we twee dozen boeken van mevrouw A. Muller-de Ruiter. We zagen al meteen dat er heel wat bij was dat voor ons de moeite waard was en ook in zeer goede staat! Natuurlijk wel een aantal oude bekenden, maar ook die zien we altijd met blijdschap tegemoet als we onze minder mooie exemplaren kunnen omruilen. Bijvoorbeeld een puntgave serie van Rie Cramer: *Lente, Zomer, Herfst en Winter*.

Opvallend veel boekjes voor jonge kinderen en grappige commerciële uitgaven. Zo is er ook een versjesboekje bij, geïllustreerd door Freddie Langeler. Het is en reclame voor van Houten cacao en alle bekende versjes zijn bewerkt:

A-B-C, de meisjes drinken geen thee. De meisjes drinken van Houten's cacao en de jongetjes drinken mee!

Bim Bam Beieren, de koster lust geen eieren. Weet je wat hij wou? Van Houten's cacao. O, die lekkere koster, nou!

Een ander versjesboek heet : *Een vogel zong een tooverlied*. Het is geschreven door Nora Hagen en de tekeningen zijn van Ursula Schumacher. Hierin worden allerlei verschillende Nederlandse klederdrachten getoond en in de versjes wordt genoemd waar ze thuishoren:

Kijk hier komt Jan, de jongen van Urk, en Trijntje, die is wat bedeesd. Geen wonder, ze is nog nooit alléén zoo ver van huis geweest.

En nog meer kind'ren komen er aan. Nog meer van de Zuiderzee, Pietje en Grietje van Volendam, die dansen pas vroolijk mee!

Een-twee-drie-Verlos! Hollandsche Kinderen en hun Spelen, is ook weer een versjesboekje met klederdrachten, ditmaal met prentjes van Jan Rinke. Op elke bladzijde staat een plaatsnaam en doen kinderen in streekdracht een spel:

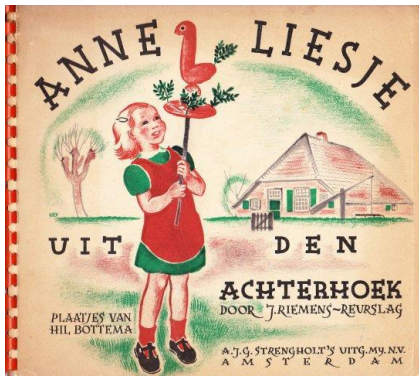
Bij Staphorst kaatsende meisjes, bij Veere een aftelversje. Bij Huizen jongens die aan het pinkelen zijn. (Wie weet nog wat dit voor spel is? Op het plaatje zie je een jongen met een soort slaghouw in de hand, die iets op de grond probeert te raken)

Nog zo'n ouderwets spel is het bikkelen dat ze in Bunschoten aan het doen zijn. Het werd gespeeld met schapekootjes, botjes uit de knie of voet van een schaap, en ook wel met kleine klompjes van gegoten lood of metaal. Deze bikkels moest je een voor een oppakken, terwijl je een balletje opgooide en liet stuiten op een harde (blauwe stenen) stoep. Daarbij moest je dan ook nog het liedje zingen: *Zwart Willemijntje zat achter 't gordijntje, ze waschte haar hand met water af. Ze droogde ze aan de handdoek af. Ze nam er een van de tafel af. Zwart Willemijntje zat achter 't gordijntje; ze stak ze in haar zij, ze nam er een bij.*

Kleine voorleesboekjes vinden we in de serie 'Huisjes in Holland' (16 bij 12 cm). We ontvingen de deeltjes *Het huisje aan de zee*, *Het huisje in het bosch*, *Het huisje op de heide*, door Constance Jacobs en *Het huisje bij de molen* door Liek Oosterbaan. De illustraties zijn van Huib Sliedrecht. De verhaaltjes spelen zich af in de natuur met spelenderwijs allerlei wetenswaardigheden. Er ontbreken nog twee deeltjes: *Het huisje bij de boerderij* en *Het huisje in de duinen*.

In *Het zingende huis* van J. Riemens-Reurslag uit de serie 'Kleingoed', met tekeningen van Toby Vos, vinden we liedjes met muziek uit allerlei plaatsen in Nederland, met in het voorwoord een verwijz naar de verschillende liedjes. Zo is er een 'opgetekend te Zutfen', door Brands Buis, genaamd *Rozen bloeien op het Velde*, waarbij aangegeven staat: '(het Velde is een klein kasteeltje in de buurt)'. Wie uit Zutphen zou dit liedje nog kennen?

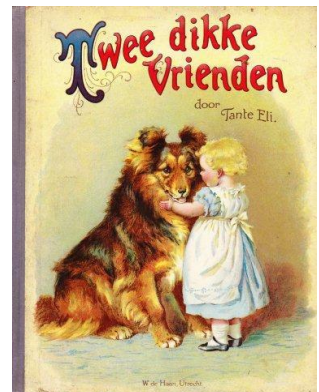

Om in de buurt te blijven. We ontvingen ook: *Anneliesje uit den Achterhoek*, ook door J. Riemens- Reurslag, Met tekeningen van Hil Bottema, uitgegeven door A.J.G. Strengholt's Uitg.Mij. N.V. te Amsterdam. (StOK had alleen een exemplaar zonder omslag). Het beschrijft allerlei gewone en bijzondere gebeurtenissen uit het leven van een Achterhoeks boerenmeisje. Het boekje is gebonden met een plastic ringbandje. (Een van de eersten?)

Lot van den Akker
Jaargang 7, nummer 5, 2011

Twee dikke vrienden, door Tante Eli, uitgegeven door W. de Haan

Het verhaal gaat over een klein jongetje, dat als hij nog een peuter is, een jong hondje krijgt, dat al gauw uitgroeit tot een behoorlijk kalf. Moeder laat hem op het kleine jongetje passen en als het kind door de heg wegloopt haalt de hond moeder op om hem terug te halen. Ook is de hond wel eens ondeugend: hij snoept van de vla en van de worst, maar ook redt hij de pop van een kindje uit het water en zwemt hij mee als de kinderen een boottochtje gaan maken. Dan moet kleine Wim naar school en de hond loopt hem achterna en gooit de juffrouw ondersteboven. Kees moet in het vervolg thuisblijven als zijn baasje naar school gaat, maar 'om 12 uur zat hij meest al netjes voor de schooldeur' om hem op te halen. Een gezellig boekje voor kleine hondenliefhebbers, maar door zijn braafheid niet meer voor kinderen van deze tijd! Het is grappig om te zien dat het kind, wat toch in het boek een jongetje moet voorstellen, op de band van het boek een jurkje draagt, met een schortje voor en zwarte lakschoentjes aan. Zelfs met de wetenschap dat jongens tot ze zindelijk waren een jurk droegen, lijkt dit kind wel erg op een meisje! In het boek heeft Wim nu eens een jurkje aan en dan weer een broek. Zou men maar zo wat plaatjes bij elkaar gezocht hebben en er een verhaal bijgemaakt hebben? Vandaar de anonimiteit van schrijver en illustrator?

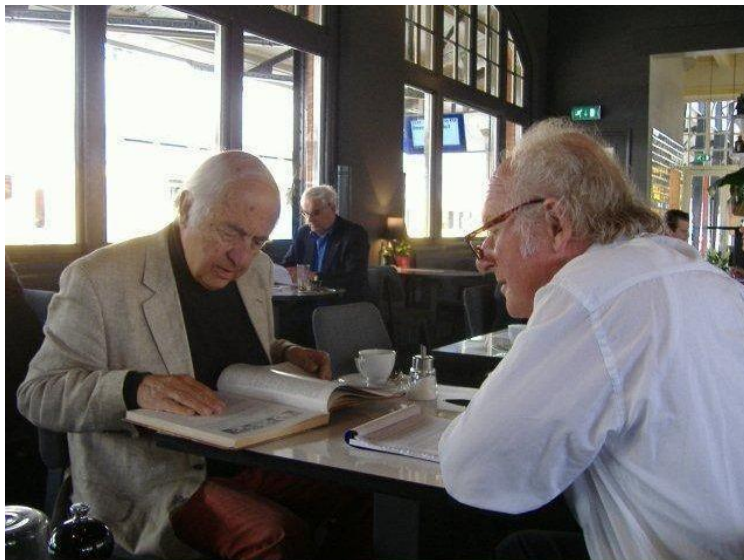
Jaargang 7, nummer 5, 2011

Interview met Wim Hazeu

door Reint Jan Terbijhe (voorzitter StOK) en Bram van IJperen (redactie Stokpaardje)

Plaats van samenkomst: Perron 4/5, de voormalige stationsrestaurant van Amersfoort. Onder de ijzeren spanten en houten schroten van de fin de siècle stationsarchitectuur ontmoeten we elkaar, wij van Stichting 't Oude Kinderboek en dr. Wim Hazeu, die niet alleen donateur, maar ook lid van het comité van aanbeveling van onze stichting is. Als journalist, romanschrijver, uitgever programmamaker en biograaf is hij de aangewezen persoon om een culturele instelling als de onze ten dienste te staan. En dat hij het oude kinderboek daadwerkelijk een warm hart toedraagt, daar zijn we na dit vlot verlopen interview van overtuigd.

Nadat de voorzitter de huidige stand van zaken m.b.t. de stichting heeft gememoreerd, waarbij we nog even stilstaan bij het moment dat Wim Hazeu voor het eerst met StOK in contact komt, komen er twee bijzondere boeken op tafel: een prachtige gebonden jaargang van *De aarde en haar volken* en *Leerzame*

Dr. Wim Hazeu(links) in gesprek met Bram van IJperen

gesprekjes of de vlijt der kinderen opgewekt. Het eerste moet zowel door Slauerhoff als Vestdijk gelezen en vooral bekeken zijn, getuige hun biografieën. Het tweede – achteloos door Hazeu uit zijn colbertje gevist – is een antiquarische 'pocket' uit 1790 geschreven door Johannes Czoon Hazeu. Een moraliserende serie dialogen over deugdzaamheid voor kinderen. We zullen de nazaat vragen ons af en toe, ter lering ende vermaak, een stukje 'voor te lezen' uit dit curieuze boekje van zijn voorvader.

Documentaires over o.a. Anton Pieck, Paul Citroen, Carel Willink, Jan Slauerhoff, Dick Bruna en Johan Fabricius; radio- en televisieprogramma's als Literama en Open Boek; tv-series als Bartje, Sil de strandjutter, Klaaglied

om Agnes en In de soete suikerbol. Kortom een grote hoeveelheid culturele programma's. Maker: Wim Hazeu. De goeie ouwe tijd of wordt het verleden verheerlijkt?

Ik denk het laatste. Ook vandaag de dag zijn er tal van culturele programma's op radio en tv, heel goeie zelfs, al blijven dat uitzonderingen. Wat toen gold en nu nog geldt, is dat er culturele programma's gemaakt mogen worden, zolang er populaire zijn die de kar trekken.

Voor u bij de omroep (NCRV) werkte was u journalist. Hoe kijkt u op die tijd terug?

Met veel plezier. Als jong journalist was ik brutaal genoeg om een boek van F. Bordewijk af te kraken. Orgelconcerten, toneel, de rechtbank, hofjes en andere mooie plekjes, dat waren enkele van de onderwerpen waarover ik schreef bij o.a. De Haagsche Courant. Een leuke leerzame episode.

Veel auteurs schreven – en doen dat nog – onder pseudoniem. Bij oude kinderboeken is dat niet anders. Neemt een schrijver wel eens een schuilnaam uit schaamte?

Nee, volgens mij niet. Maar wat denkt u bijvoorbeeld van een protestants-christelijk schrijver die een geloofsartikel ter discussie stelt of zelfs ontkent! Vervolgens verwees Hazeu ons naar zijn *Literair pseudoniemenboek* waarin veertien schrijvers een boekje opendoen over de schuilnaam.

U hebt inmiddels al vier lijvige biografieën geschreven: Slauerhoff, Achterberg, Vestdijk, Escher en een vijfde is op komst (Marten Toonder). Welke ligt u het meest na aan het hart?

Slauerhoff klinkt het zonder aarzelen. Ik ben geïnteresseerd in mensen die nieuwsgierig van aard zijn. Met Slauerhoff bijvoorbeeld had ik best eens lekker over van alles willen bomen.

U bent ook schrijver van gedichten en romans. De bandtekening van uw derde roman, Een duif boven Parijs, deed mij sterk denken aan de band van een jeugdboek (De aeroplaan van m'nheer Vliegenthert). Een jeugdboek was uw roman niet – misschien zit dat nog in de pen! Wat bevalt u het best? Journalist, schrijver, programmamaker, uitgever of biograaf?

Schrijver-journalist, absoluut, juist die combinatie. En de roman waarop u doelt, gaat over de Eerste Wereldoorlog. Aanleiding was een man die ik ontmoette op een oorlogskerkhof in het Belgische Ieper, waar hij rondliep in het kader van een zoektocht naar zijn afkomst.

U bent er de man niet naar om na een bepaalde leeftijd in een zwart gat te vallen. U bent nog volop bezig met de biografie van Marten Toonder en u begeleidt ook de literair-historische dagtochten van het Historisch toerisme bureau van uw vrouw, schrijfster Thera Coppens. Daarnaast zou u nog zoveel andere dingen willen doen. Wie volgt er na Marten Toonder? En kan ook StOK literaire uitstapjes organiseren? Een Dik Trom tocht, een W.G. van de Hulst wandeling, Op pad met Pietje Bell? En heeft u nog een goeie tip om onze stichting nog meer onder de aandacht te brengen?

Die thema dagtochten, natuurlijk kunt u dat. Het is het proberen zeker waard. Ook zou u een bezoek aan StOK kunnen opnemen in het programma van het Historisch toerisme bureau. En verder is deelnemen aan een leeskring of er zelf één opzetten wellicht een idee. Wat de opvolger van Toonder betreft: misschien Lucebert. (Later zou Hazeu ook nog W.G. van de Hulst noemen). Overigens valt Marten Toonder niet mee. Grote klus, ordening aanbrengen in de chaos, gebrek aan medewerking van de familie, een hoofdpersoon die moeilijk te portretteren valt: Toonder is tegelijkertijd Heer Bommel, Wammes Waggel, Joost en commissaris Dikkerdak. Bovendien ben ik slecht ingevoerd in de wereld van het stripverhaal.

'Hoebelen met Daan', zegt u dat iets?

Ja natuurlijk, een kinderboek van mijn vrouw en illustratrice Pien Hazenberg. Thera schreef ook heel mooie gedichten voor kinderen. Als ik u nu hoor zeggen dat *Hoebelen met Daan* haar enige boek in de collectie van StOK is, zal ik ervoor zorgen dat daar verandering in komt.

Afgesproken, we zullen er dan graag een bespreking aan wijden in de nieuwsbrief. Volgende vraag: Is vragen naar iemands favoriete kinderboek en/of kinderboekenschrijver, een verplicht nummer in dit verband of toch méér?

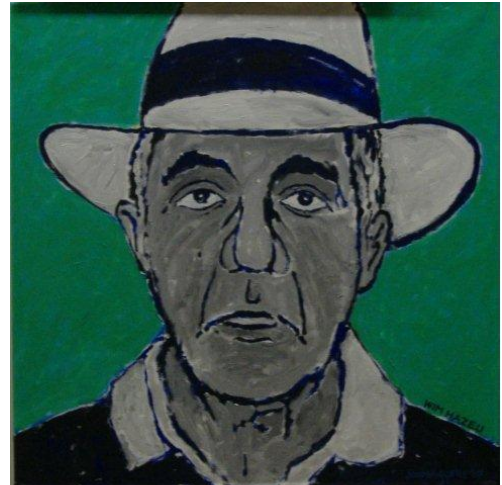
Meer dan dat. Een voorbeeld. *Een Hollandsche jongen in China* (titelvariant van *Dertien jaar krijgsgevangen*, BvIJ) van J.G. Kramer, met tekeningen van Isings, was voor Slauerhoff de eerste kennismaking met het land dat hij later zou bezoeken en beschrijven. Voor Gerrit Achterberg heeft W.G. van de Hulst veel betekend.

Hij las hem ook voor aan zijn leerlingen. Mijn favoriete schrijvers van kinderboeken waren – daar komt ie weer – W.G. van de Hulst (Jaap Holm en z'n vrienden) en A.D. Hildebrand (Bolke de Beer). Mocht er geen uitgebreide biografie over Van de Hulst bestaan dan zou ik die best willen schrijven. (In 1995 verscheen *Zoeken naar de ziel*, volgens Maarten 't Hart een aanzet tot een biografie, BvIJ).

Zou er iemand een biografie van u mogen schrijven? Of schrijft u liever een autobiografie?

Het laatste nee, laat ik dat zelf maar niet doen. Ik schenk al veel aan het Letterkundig Museum zoals mijn briefwisselingen met o.a. Bertus Aafjes, Jeroen Brouwers, Jan de Hartog, Dimitri Frenkel Frank en Hester Knibbe. En wat die biografie betreft, het mag, maar bedenk wel dat ik enkele goed bewaarde geheimpjes heb die geheim zullen blijven en bovendien vind ik dat een biografie eigenlijk pas na iemands dood kan verschijnen.

U maakt het een biograaf, schrijver van briefroman of bezorger van verzamelde brieven dus gemakkelijk door alles vast netjes klaar te leggen. Als geen ander weet u dat het meestal anders is! Maar dit terzijde. De afgelopen boekenweek (Kader Abdolah met De kraai) stond in het teken van het levensverhaal. Hebben biografie, levensbeschrijving, egodocument en familiechroniek, iets van doen met een nostalgische trend?

Joop Wiggers maakte het portret van Wim Hazeu dat hangt in de Literaire Galerij van het Letterkundig Museum

Absoluut, de leeszaal zitten vol met vutters die genealogisch onderzoek doen. Prima, (knipoog) doen ze tenminste iets nuttigs. Vutters en gepensioneerden zouden allemaal hun familiegeschiedenis moeten schrijven of vrijwilliger worden bij een stichting als de uwe.

Biografieën over schrijvers van kinderboeken zijn niet talrijk: Anna (Annie M.G. door Annejet van der Zijl), Nynke van Hichtum (Aukje Holtrop), over Cissy van Marxveld/in voorbereiding (Monica Soeting), Zoeken naar de ziel (W.G. van de Hulst door Daan van der Kaaden), De vader van Pietje Bell (Chris van Abkoude door Jan Maliëpaard en René Zwaap), echt veel verder kom ik niet. Telt de jeugdliteratuur wel mee?

Die telde niet volwaardig mee, maar dat is voorbij. Jeugdliteratuur heeft bestaansrecht verworven. Heel terecht. Zelfs een genre als het beeldverhaal/stripverhaal wordt nu serieus genomen.

In uw verantwoording bij de biografie van Gerrit Achterberg staat te lezen: 'Niemand bestaat zonder zijn biografie. Die van een dichter wordt wel eens geschreven.' Wil dat zeggen dat er ook van niet-kunstenaars en zelfs van de 'gewone man' een biografie te maken valt?

Zeker weten. Volgens Katrien Achterberg, die zich altijd heeft verzet tegen een biografie van haar man, viel er over de postbode meer te vertellen dan over Gerrit.

Mag de biografie meer een feitenrelaas zijn dan een uitleg van het werk van de kunstenaar? Of moet een biografie veeleer de nadruk leggen op het artistieke werk zelf?

Ik kies voor het eerste. Al was het maar omdat een belangrijk middel om scholieren, studenten en gepassioneerde lezers enthousiast voor literatuur te maken is ze eerst te informeren over de persoon van de kunstenaar, over de tijd waarin hij leefde en de gevolgen daarvan voor zijn werk. Een biografie is niet alleen een levensverhaal, maar ook een geschiedenisboek en cultuurhistorisch overzicht. En bovendien moet een biografie een prettig leesbaar boek zijn. (voor zover ik die van Slauerhoff en Achterberg heb doorgenomen is Wim Hazeu daarin zeker geslaagd, BvIJ).

StOK: Bij de weergave van het vraaggesprek is, mede als gevolg van de gezellig chaotische wijze waarop het gesprek verliep, de chronologie af en toe geweld aangedaan. Daarom volgen er tot besluit enkele later 'bijeengeraapte' opmerkingen en uitspraken van Wim Hazeu die we zeker niet onvermeld wilden laten.

WH: Een traditioneel Nederlands-Hervormde achtergrond is een basis voor een rijke culturele kennis. **StOK:** Ongetwijfeld is deze opmerking gemaakt toen W.G. Van de Hulst ter sprake kwam. De aanwezigheid van de Bijbel in literatuur en beeldende kunst staat, zo vinden ook wij, buiten kijf.

WH: Een kinderboek moet altijd *gebonden* worden uitgegeven. Zo leer je kinderen respect voor boeken te krijgen. Geen slappe koft! Een schrijver moet ook een vaste illustrator hebben, zoals Roald Dahl bijvoorbeeld Quentin Blake. Over Dahl gesproken, vanaf 1981 toen ik uitgever werd bij De Fontein, heb ik alle jeugdboeken van hem uitgegeven. Een van de mooiste vond ik *De GVR*, 1982, vertaling Huberte Vriesendorp. **StOK:** Het voorgaande kwam natuurlijk ter sprake toen we het over het uitgeversvak hadden.

StOK: Zoals gezegd is A.D. Hildebrand een favoriete kinderboekenauteur van de geïnterviewde. **WH:** IK speel wel eens met de gedachte mijn collectie Hildebrand kinderboeken onder bepaalde voorwaarden aan uw stichting ter beschikking te stellen/te schenken. **StOK:** We houden ons aanbevolen!

WH: Even hardop dromen – tijdens de inleidende woorden van de voorzitter. Zou het niet aardig zijn u als medebewoner welkom te mogen heten in het (nog op te richten) *Nibbi*, Nederlands Instituut voor Beeldverhaal en Beeldillustratie, te huisvesten in het voormalige gebouw van de Amerikaanse ambassade in Den Haag? Ook Hans Matla zou daar zijn verzameling (stripboeken) willen onderbrengen. **StOK:** Gemengde gevoelens bij ons! Eer het zover is, zal er nog heel wat water door de IJssel stromen.

StOK: Meneer Hazeu, vriendelijk bedankt voor het prettige gesprek. Wij wensen u voor morgen een gezellige verjaardag. Mocht u even geen Achterberg, Vestdijk of Toonder aan het hoofd willen hebben, doe dan een dagje Zutphen. In de Sint Walburgiskerk wacht u een dubbele traktatie: de Librije en het Henrick Bader orgel. Dat moet u als bibliofiel – en organist! – als muziek in de oren klinken. En wij van StOK schenken minstens zo lekkere koffie als de Pelikaan.

Datum interview: 27.04.2011

Laatste redactie interview: 08.09.2011

Jaargang 7, nummer 5, 2011

Machiel, de spion - Boekbespreking

Machiel, de spion, een avonturenboek ten tijde van de Franse bezetting, door A.D. Hildebrand (1907-1977), ps. Frank van Duin, 1e druk, 1958, geïllustreerd door Georges Mazure (1919-1980), uitgeverij H. Meulenhoff, Amsterdam.

Het koninkrijk Holland ingelijfd

Het verhaal van dit boek speelt zich af in het laatste jaar van de Franse Tijd, die begint met de inval van de Fransen in de strenge winter van 1795 en eindigt met de terugkomst van de Prins van Oranje in 1813. Aan de basis van het einde van de Franse bezetting staan de zware nederlagen van keizer Napoleon in Rusland (1812) en bij Leipzig (1813). Kan Napoleons broer, Lodewijk Napoleon, als koning van Holland nog rekenen op enige sympathie en waardering, de keizer zelf kan dat niet. Hij weet zich al snel na de inlijving van het Koninkrijk Holland tot een gehaat man te maken. Dat is vooral het gevolg van de invoering van de militaire dienstplicht (de conscriptie), maar daarnaast zijn de negatieve gevolgen – werkloosheid en voedselschaarste – van de economische blokkade van Engeland (Continentaal Stelsel) niet uitgebleven. De 'Groene' (bijnaam van Napoleon) heeft de handel en de visserij volledig lamgelegd, zo staat te lezen in ons boek bij monde van de heer Van Driel, de rijke Amsterdamse koopman en Oranjeklant met wie onze helden in contact komen.

Van een spion en een geheime gang en hoe de Franse bezetting eindigde Pieter Jacobsz, in dienst bij meester Thomas (likdoornsnijder, kiezentrekker, apotheker en wat niet meer) en timmermanszoon Jan Verschoor worden via de heer Van Driel lid van een geheime bond van Oranjegezinde personen. Ze zouden boodschapper worden. Een derde knaap, Harm Lieftinck, een werkloze varensgezel uit de Betuwe, zou zich bij het wakkere tweetal hebben aangesloten, als hij niet bijtijds was ontmaskerd als spion van de Franse Geheime Dienst. Deze Harm blijkt in het echt Machiel te heten. Pieter en Jan ontdekken via de kelder van het huis van meester Thomas een geheime gang die uitkomt in de onderaardse gewelven van een oud klooster. Daar vindt Frits van Waerden, Haags aristocratenzoon en gedeserteerd uit de Garde Nationale, een veilige schuilplaats. Dankzij hem wordt ook Machiel lid van de Oranjabond.

Terwijl Frits zich knarsetandend – hij wil zo graag in actie komen voor het vaderland – schuilhoudt voor de gendarmes, ontstaat er opwinding en rumoer onder de Amsterdamse bevolking. De houten wachthuisjes van de douane worden in brand gestoken, er wordt geplunderd en het scheelt niet veel of de prefect – hoofd van het departement Zuyderzée – wordt door het grauw aan de deur van zijn ambtswoning opgehangen. Napoleon, ernstig verzwakt door het Russische debacle, wordt ook nog eens verslagen in de Slag bij Leipzig. Berichten hierover dringen al snel door in Amsterdam en men verwacht dat de Fransen spoedig hun biezen zullen pakken. Nog voordat Willem VI (zoon van de in 1795 naar Engeland gevluchte stadhouder Willem V) en toekomstig koning Willem I voet aan wal heeft gezet op het Scheveningse strand, zijn de Franse garnizoenen al richting Frankrijk getrokken.

Illustraties, taal en conclusie

De tekeningen zijn van Georges – broer van Alfred – Mazure. Alleen de band en de afbeelding van een figuur die als patiënt van meester Thomas een komische rol speelt, zijn de moeite waard. Mogelijk staat die figuur model voor de Bataaf, de Fransgezinde patriot. De manier waarop de auteur hem spottend beschrijft, de wijze waarop hij volgens Frans revolutionair gebruik met 'burger' wordt aangesproken en zijn modieuze kleding wijzen daarop. Opmerkelijk in het besproken boek is het kundig gebruik van spreekwoorden en tijdgebonden vocabulaire, woorden als *falie* (geen smoel, maar regenkap), *Jan Salie* (saai, lusteloos iemand), *warmoezier* (groenteboer, tuinder), *bouffante*

illustratie van Georges Mazure uit 'Machiel, de spion' van A.D. Hildebrand

(wollen sjaal) en *telegraaf* (zie Agenda&Berichten). De twee slordigheden: 1814 i.p.v. 1813, en 170 i.p.v. 165 (1813 - 1648 = 165) komen natuurlijk voor rekening van de corrector.

Een goed geschreven, spannend boek, historisch verantwoord, mooie band, te weinig pakkende illustraties. Heel bruikbaar bij de geschiedenisles en ook de filmscenarist kan er wat mee!

Bram van IJperen
Jaargang 7, nummer 5, 2011

Aanbevolen literatuur:
Geschiedenis van de Lage landen, deel 4, Jaap ter Haar, isbn 90228399303
Onze vaderlandse geschiedenis, Jansma en Schroor, isbn 9036606128

Boekvergelijking door Lot van den Akker

Piet de Smeerpoots, oorspronkelijk door Heinrich Hoffmann, *Der Struwwelpeter* (1846). Vertalingen, of hertalingen zoals dat tegenwoordig zo mooi heet, door W.P. Razoux (1849) en door F. H. van Leent (rond 1900).

De oudste versie van deze twee boeken, uitgegeven door H.A.M. Roelants te Schiedam heeft een vrij sobere omslag, uitgevoerd in zwart-wit. Het heet *Een aardig prentenboek met leerzame vertellingen*. Ons exemplaar is een jubileumuitgave uit 1898, 50 jaar na de allereerste verschijning. Tussen een randversiering van arabesken zien we nog een jongetje dat met paardjes speelt, een moeder die met een kindje wandelt en een knaapje dat aan een gedekte tafel zit te eten (met een fles wijn erbij). Er wordt ook nog vermeld dat het naar het hoogduitsche kinderwerk 'Der Struwwelpeter' is. Het is getekend in een strakke eenvoudige stijl. De illustrator is niet vermeld, maar deze tekeningen zijn de grondslag voor alle latere illustraties, ook al zijn die soms in uitvoering heel verschillend.

Het andere boek, *De ware geschiedenis van Piet de Smeerpoots* (zonder t), uitgegeven door P. Kluitman te Alkmaar, met afbeeldingen van de versjes, omlijst door een bloemenguirlande met rood-wit-blauwe strik, is veel kleuriger en heeft model gestaan voor het latere *Prentenboek van Tante Pauw*. Het moet indertijd een duur prentenboek zijn geweest, met op elke bladzijde veel kleurige, gedetailleerde steendrukken.

De tekst, op rijm verandert mee in de tijd, hoewel de vermanende toon gehandhaafd blijft. De oorspronkelijke Duitse tekst luidt: *Sieh einmal, hier steht er, Pfui! Der Struwwelpeter! An den Händen beiden Ließ er sich nicht schneiden Seine Nägel fast ein Jahr; Kämmen ließ er nicht sein Haar. Pfui! ruft da ein jeder: Garst'ger Struwwelpeter!*

Razoux maakt hiervan: *Ziet hier Piet den smeerpoots staan! Ziet dien viezen knaap eens aan! Hij wou van zijn vingertippen, Zich geen nagels laten knippen Sedert zeker wel een jaar; Ongekamd bleef ook zijn haar. "Foei! roept ieder die hem ziet, Wat zijt gij een smeerpoots, Piet!"*

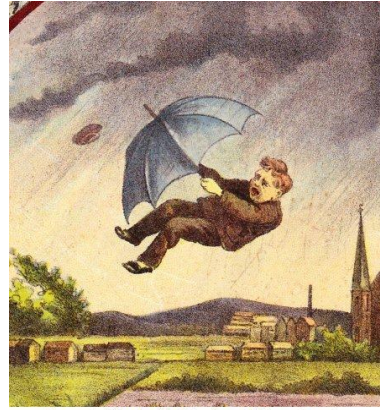
De tekst van Van Leent luidt: *Piet was een smeerpoots op en top, Die schrikte voor een waterdrop En als een dwaze om zich greep Bij 't zien van waschkom, spons en zeep. Zijn hoofd was als een ragebol, Met stof en spinnewebben vol; Zijn nagels, foei, om van te gruwen! Wie zou zo'n vuilen knaap niet schuwen?*

Bij het laatste vers, 'De geschiedenis van den vliegende Robert', die letterlijk het verhaal uitvliegt, omdat hij bij slecht weer met een paraplu naar buiten gaat, zijn de plaatjes van de jongen, die steeds verder de lucht in gaat, van een vriendelijk vliegreisje veranderd in een heftig avontuur in zware storm.

W.P. Razoux: *Door de wolken vaart hij heen Vruchteloos is zijn bang gesteen En zijn hoed waait ver hem voor Heel den hoogen hemel door. Waar hij zo is heengesneld Is aan niemand ooit verteld.*

vliegende Robert uit het boek van W.P. Razoux

vliegende Robert uit het boek van F.H. van Leent

F.H. van Leent: *Al verder stijgt hij zoo van de aard, de wolken volgende in haar vaart; De hoed van Robert vliegt vooruit, En vruchteloos kermt de jongen luid: "O, redt mij, redt mij, goede liên!" Ach niemand heeft hem weergezien!*

Hoewel de tekst dan veranderd mag zijn, indrukwekkend blijven de avonturen van 'Paulientje met de zwavelstokjes', 'Soephein' en 'Koen den duimzuiger', wiens duimpjes door de naburige kleermaker worden afgeknipt! Ondanks de verzoeteljkte plaatjes uit *Piet de Smeerpoes*, bleven de verhalen heerlijk griezelig!

Jaargang 7, nummer 5, 2011